

ראיון עם בן פועליהרחק והתופרת מחצור הגלילית, שעמד מול מלך מארוקו חסן ה-2, ובירך אותו בערבית מוגרבית

„ראיתי בועי המלך את

הברק!

אדרי ליד פרס, מול המלך חסן (באמצע): יורשיהעצר כשהייתי ילד. בא המלך חסן, שהיה אז נסיך, לקבר של רבי רפאל, שעל שמו אני נקרא

● **מתי הגעתם?**
הגענו ב'1956.

● **בן כמה היית?**
בן 17 וחצי.

● **לאן שלחו אתכם?**

הגענו באוניה לנמל חיפה, שאלו אותנו לאן אתם רוצים, ואמרנו חיפה או טבריה.

האנשים מהסוכנות אמרו לנו שיש להם מקום בשבילנו, 20 דקות מחיפה. עלינו למשאית. נסענו ונסענו. עברו 20 הדקות, ועברו גם שעה ושעתיים, ולבסוף הגענו לחצור הגלילית.

לא רצינו לרדת מהמשאית. צעקנו ואמרנו זה לא 20 דקות מחיפה, שום דבר לא עוד, וירדנו.

נתנו לנו צרף, זה היה בפברואר.

נולדתי כאותו היום כמו בנם של בעלי הבית. כיום הוא אחד האנשים החשודים בהמקורבים למלך.

בעלת-הבית התייחסה אליי כמו אל בנה. היתה קונה לי בגדים ממשי. הייתי בא אליהם הביתה.

אני זוכר שהבית היה מאוד עשיר, עם שטיחים והרבה משי. בעלת-הבית היתה מושיבה אותי ואת בנה על הברכיים, והיתה אומרת לנו: שניכם אחים, תזכרו תמיד שאתם כמו אחים. היא גם כל הזמן היתה אומרת לי שאני יהודי, אבל נראה כמו ערבי. בכל חג היא היתה שולחת לי פראג'ה, מין שומלמה ממשי שרק הערבים האריסי-טוקרטים היו לובשים.

● **הוריך עדיין חיים?**

אבי נפטר. אמא עדיין גרה בחצור. היא אשה מיוחדת-כמינה. אשה חזקה מאוד, שקטה, לא מדברת הרבה. היום אני מעריך את כושריה-החלטה שלה, את הכוח שלה. בגיל 30 היא התחילה ללמוד צרפתית. בגיל 58, כאן בישיב-אל, התחילה ללמוד עברית.

● **למה עליתם לישראל?**

אני הייתי זה שרחף וביקש ורצה יותר מכל לבוא לארץ.

נסענו ממארוקו לצרפת. לקרובי-מישפחה. אני זוכר שכאשר היינו בפאריס, אחד הרודים אמר לי: בשביל מה לך לנסוע לישראל? אין שם עבודה!

היינו מקבלים מיכתבים מקרובים שהיו בארץ, וסיפרו שהמצב מאוד קשה. הרוד אמר לי — אני זוכר את המילים האלה עד היום — „מה תעשה כארץ? תשבור אבנים?”

ההורים רצו שאמשך ללמוד, והיו מוכנים להישאר בפאריס. אבל אני לחצתי לנסוע לארץ-הקודש, כמו שסבא היה קורא לארץ-ישראל.

אני זוכר שכאשר הייתי ילד היה המלך חסן, שהיה אז נסיך, בא להילולה שעל קבר רבי רפאל.

■ ■ ■

● **איזה זיכרונות יש לך ממארוקו?**

בעליהבית שלנו היו ערבים. מאוד עשירים. ממש אריסטוקרטים. אני

הסבא הוא שהכריע. למדתי בנבוקר בבית-ספר אליאנס. ובשעות-הערב הייתי הולך ללמוד בחדר.

● **היית בתנועת נוער?**

כן. הצטרפתי לתנועת הבונים. כשהודיעו שהמיפגש יהיה באיפראן, מאוד התרגשתי. אני זוכר שכשהייתי בן 10 יצאנו עם התנועה לשלושה שבועות לאיפראן.

היה לנו מרדף, שהכינוי שלו היה „פרופסור”. הוא היה מישראל.

● **אתה בן יחיד?**

כן. לאמא לא היו ילדים במשך הרבה זמן. באחד הימים באה האומנת של ילד הרב הראשי של רבאט, הרב רפאל ז"ל, לגור בשכנות אלינו. היא ראתה שלאמא אין ילדים והתפללה עבורה. כעבור שנה נולדתי, ואמא קראה לי על שמו של הרב הצדיק, רפאל.

מאז, כל שנה היינו נוסעים לעלות על קיברו.

ככלל, אני זוכר שאמא היתה לוקחת אותי פעמיים בשנה, כל"ג בעומר ואחרי סוכות, לכל מיני קיבירי-צדיקים.

כשנסעתי עם משלחת עורכי-העיתונים למארוקו, נסעתי לעלות על קיברו של רבי רפאל. אני זוכר שהדבר הראשון שאמרתי לאנשי-הביטחון הי מארוקאיים הוא שאני מוכרח לעלות על הקבר. חנה זמר, יצחק לנדסמן ונפתלי בלומנטל ביקשו להצטרף אליי.

כשהגענו לקבר וסיפרתי להם את הסיפור של אמא שלי, חנה זמר בכתה, והגברים שמו כיפות על הראש ואמרו תהילים.

● **איפה נולדת?**
נולדתי בקובלנקה שבמארוקו. כש-נת 1938.

● **מאיפה הוריך?**

ההורים שלי נולדו בשני כפרים קטנים בהריהאטלס.

● **באיזה בית גדלת?**

מישפחתי היתה מסורתית. הוריי לא היו עשירים, אבל גם לא עניים. כשעברו לקובלנקה, אבא פתח שתי חנויות גדולות ועסק במיסחה. אמא היתה תופרת. עד גיל 30 אמא לא ידעה קרוא וכתוב. רק בגיל קשיש התחילה ללמוד קצת צרפתית. היא

„לא רצינו לרדת מהמשאית. צעקנו. שום דבר לא עוד. ירדנו!”

היתה תופרת, שלא ידעה אפילו לקרוא מיספרים. לא היתה משתמשת במטרי, לא ידעה לקרוא אותו. אבל כולם באו לתפור אצלה.

● **איפה למדת?**
סבא, שמאור השפיע על הילדות שלי, ררש שאלך ללמוד בחדר. הוא תמיד היה מדבר איתי על ארץ-ישראל. קרא לארץ „ארץ הקודש”. כשהייתי בן 7 היה ויכוח גדול בין ההורים, אבא רצה שאלך ללמוד בישיבה, ואמא רצתה שאלך ללמוד כאליאנס.

„עבודתי בעבודות”
דחק סיקלתי אבנים.
הייתי קם בכל בוקר
ב'5, והולך לעבוד!”

היה קר, בוך. בצריף היו שמיות גסות, אפורות, מיטות-ברזל. נתנו לנו קצת לחם ותפוחי-אדמה, ואמרנו: כאן תגורו.

● **איך התאקלמתם בחצור?**
היה מאוד קשה. אני זוכר שקמנו בבוקר, אחרי שהגענו, יצאתי מחוץ לצריף, ומה שראיתי היה רק אבנים וסלעים. אפילו כביש סלול לא היה. אבא עבר קצת בדחק, אמא תפרה, והם הוציאו את החסכוניות שהצליחו להביא ממארוקו.

אני נשלחתי אחרי כמה שבועות לבית-ספר של פעילי ההסתדרות. שם

עליה לדרג של שר

של מיפלגת-העבודה. האיש שיהיה ראש-החץ של המערך במאמץ להעביר המארוקאים מהליכוד למערך. אין ספק שמעבר לשאר מניעי הפגישה היתה כוונתו של פרס למצוא נתיבים לליבותיהם של המארוקאים בארץ. רפי אדרי, שהגיע לארץ בסוף שנות ה-50, הוא האיש שינסה להרחיב את מעגל תומכיה-המערך בקרב יוצאי מארוקו.

השבוע הפתיע אדרי כאשר ריכר על הצורך לשנות את מדיניות מיפלגת-העבודה, ולהגביר את מאמציה להשגת שלום.

בלישכתו המרווחת בקומה השנייה, בכניין שיכון עובדים. מנסה אדרי להצניע את מעשיו. הוא טוען בלהט שעשה את המטול עליו, וכי לא היתה לו כל כוונה להשיג הישגים פוליטיים אישיים. אבל במיפלגה כבר ברור לכל: אדרי הוא כיום המארוקאי של המערך. הוא רודף לוי של מיפלגת-העבודה. הוא שהיה במארוקו. נפגש עם המלך ועם יועציו. ליהודי מארוקו הגרים בישראל מסמל המלך חסן השני את ארץ-המוצא. הם גאים ביחסים שהיו להם עם בית-המלוכה, וגאים ברפי אדרי שנפגש עם המלך. כשסיפר אדרי על ילדותו במארוקו, ברקו עיניו. בלהט שאינו רגיל בו סיפר סיפורים מהעיר קובלנקה. הוא דיבר על אמו באהבה רבה. על מסירותה, חוזקה וגבורתה להגיע לארץ חדשה ולהשתלב בה.

עדיין לא ברור מה תהיינה התוצאות של הפגישה שבין ראש-המשלה, שמעון פרס, לבין מלך מארוקו, חסן ה-2. אך תוצאה מיידית אחת לפגישה כבר יש. מעמדו של חבר-הכנסת רפי אדרי התחזק במיפלגת-העבודה.

אדרי הוא גיבור הפגישה. כמשך 11 החודשים האחרונים נפגש עם יועצי המלך חסן. הוא שיצא את הארץ לפגישות הסודיות שבפאריס ובמארוקו. הוא שהתבקש להביא את עמדת שמעון פרס לפני יועצי המלך, ולהחזיר תשובות לפרס. אדרי הוא גם היחיד מכל בני המישלחת הישראלית שנולד במארוקו והדובר את שפת-המקום, ערבית מוגרבית.

כשהתקשרתי עם לישכתו של אדרי, בחברת שיכון עובדים בתל-אביב, אמרה המזכירה כי אדרי עסוק מאוד. רשתות-טלוויזיה זרות מבקשות לראיין אותו, עיתונאים מהארץ ומחוץ-לארץ משחרים לפיתחו של האיש שאיבד את הפגישה והיה בסוד העניינים.

אדרי מאופק, ממעט בחיוכים, ואינו מרבה בדיבור. נורד כל מילה היוצאת מפיו. אינו מדבר בשטף, בעיקר כשהדברים נוגעים לעניינים פוליטיים.

חל שינוי במיפלגת-העבודה. חבר הכנסת רפי אדרי אינו עוד יושב-ראש הסיעה ככנסת בלבד. אפשר כבר לראות בן מועמד לתפקיד שר. כיום הוא המיוזרחי מס' 1